

1

כל זמן שלא ילמד לעצמו שתחבר לו מעלת נשמת האדם ומעלת ישראל (ו) ומעלת הארץ הקדושה (ה) וההשתוקקות הראויה לכל איש ישראל לבנין המקדש וגדולת ישראל והתרוממתם בעולם, כמעט שאי אפשר לטעום טעם עבודה.

והוא לא ידע מעלת ישראל איך יתפלל בלב שלם על גאולתם. שודאי אין הכונה הרצויה בחפלה ברכת גואל ישראל רק על מכאובי נפשו שמרגיש מצד עצמו מעול הגלות, כי ענין הברכה מעיד שהרצון בה מצד מעלת ישראל וקדושתם (ו) ואם לא ישכיל מעלת הארץ הקדושה וסגולתה וקדושתה (א) איך יתפלל על בניו ירושלים, והתפלה היא דוקא מקירות הלב (ב) כשמרגיש שהוא חסר דבר.

ה'תתקס"ח

4

ואתה אמרת ותשלמה פרים שפתינו. אע"פ שגהרם הבנין הקדוש ונחרב. וכל סודי הקדושה בקביעותם נסתמו אורותיהם מהאיר בעולם. אלכיש שמים קדוה ושק אשים כסותם. לא זה הקדושה הפנימית, הקבועה בתוכיותה של הנשמה הישראלית. שממנה נובע הוא כח השפה הקדושה המיוחדת לישראל בקדושתה. וכח זה הוא יפה כ"כ עד כדי להיות תשלומיך גם בעד המעשה היוצר נגד ויותר חזק, בהיותו מסתיר בעולו, כמו שהקרבן היוצר גדול, ויותר מופר בממשיותו. הוא קרבן הפרים. גם אותו אנו משלמים בשפתינו, שכן הדבור הקדוש המיוחד לנו, פועל בהיותו תצורה הפנימי את אותו הענין המקדוש, להעלות ולעזר את כל העולמים ואת כל ההיות מצד פנימיותה. דוגמת מה שפעלו הקרבנות. בהתפשטותם וקדושתם, הגליה והמפרסמת, נוסף על אוצר הכבוד הפנימי המקושר עמם:

אלה כוונתו, י"א, י"ב, י"ג, י"ד

5

ובזה י"ל מד"א בספה"ק שכ"ב ימי בין המצרים מכוונים כנגד כ"ב ימי המועדים של ראשית השנה, מ"ה עד שמת תורה. והיינו שכ"ב ימי בין המצרים הם בפנימיותם באותה כוונה של הימים טובים שיש בהם הארת גדול אהבת ה' וישראל מתקרים בהם להשי"ת, כמ"כ ימי בין המצרים טמונה האהרה של גדול אהבת ה'. וע"פ חשבון זה תשעה כאב יום הכ"ב מכות כנגד יום שמת תורה שהוא היום האחרון של תקופת המועדים. ולכאן הרי שמת תורה הוא הי"ט הגדול והשמת ביותר אצל ישראל, יום היחוד בין קב"ה וישראל בבחי' הכרובים מעורין זה בזה, ואיך יתכן שיום תשעה באב מכות כנגדו. אלא שהוא ע"פ כוונת המשל הגוי שחורבן ביהמ"ק הוא בבחי' האב שמתנת את בנו, שאו מתעוררת 15 בלבו אהבה גדולה ורחמנות מופלגה על בנו, שבפנימיות ה"ו כמו בשפתות תורה. וע"כ כל רדפיה השיגה בין המצרים, שכל אלו הרדפים ומחפשים להתקרב להשי"ת השיגה דוקא בין המצרים, שאו יכולים להגיע אל השי"ת ולהתקרב 20 לגדול אהבתו ית'. בעצם חורבן בית המקדש היה בבחי' ניתוח קשה על כל חטאיהם של ישראל, דוקא בשעת החורבן נתעוררה בפנימיות הרחמנות והאהבה הגדולה ביותר לאין שיעור. ולכן היתה אז בחי' כרובים מעורין זה בזה, לגלות שבפנימיות הענינים גדול אהבת ה' היא בלי גבול וסוף, דוקא בשעה שהיתה נראית כלפי חוץ כקשה ביותר גילה הקב"ה גדול אהבתו לישראל. חוה ב"י המאמב: שלא היה יום מועד לישראל כיום שחורבן בית המקדש כמש"נ קרא 30 עלי מועד, כי אז נתגלה גדול הרחמנות וגדול אהבת ה' בלי גבול ובלי סוף שהכרובין מעורין זה בזה. וכמאה"כ מן המיצר קראתי י' ענני במרחב י', היינו שדוקא כאשר מן המיצר קראתי י' אז מתגלה גדול אהבת ה'.

במית הישועה

2

חזק מודעים לנו במסכת שבת, שכיום הדין ישאלו את האדם יצפין לישועה י"ו. המבין של "צפית" הוא כעין "יושב ומצפה" י"ו. האם האמת, האמת, כחטת שיתקיים הדין, כפי שמסביר הר"ן: "צפית לישועה - בימך י"ו. עלך צפוח לא רק לעזר אלא כימך י"ו. האם צפית שיהיה זה בא? כל שמרכס בשקית החרה ומתמלאים בבורותיה של המלידה חכמים, חזר בו חיים שר הולך ומשיע את עמו.

שנת ה'תתקס"ח

3

קמד. בית המקדש, בתור מרכז הרוחני של האומה, ומקור החיים הרוחניים של כל יחיד ממנה, מצד החיון המורגש המרהיב עין ביפיו ומנשא את הרעיון בעוזו איזמו, צריך הוא להבנות ברוח בכל יום אצל כל יחיד מישראל, כדי להשיב את נפשו במלא חייה בתוכיות האומה במצבה השלם. או ישונו להחיד כחותיו הנפשיים הרעניים, שחי האמונה, חזום הדיגש ואורו, פורחים בהם בפרחי חמד, של שלל צבעים נחמדים למאד. תעודה זו מתכוננת בפועל על ידי סדר היום של הקרבנות, הנאמרים לפני התפילה. פרשת הכיור, התמיד, הקטורת, וזרעים הם את הגדול האלהי שבבית הגדול הקדוש במעמקי הנשמה, קרוב למדת השיגוב שהיתה לכל יחיד בעת היות האומה חיה, ומקדשה בתוכה על אדמתה. גרעיני התשוקה אל השלמות של האומה בתכונתה הרוחנית, הולכים הם ועושים את פירותיהם על תלמי הלב. הם הולכים ורבים, משתרגים עם כל המון הרעיונות הטובים המתחייבים לתכונה המרכזית הזאת, וכנסת ישראל נבנית ברוח בנין איתן בכתה לאלהים, אשר יתן לה עצמה, מצד הטרד הנצחי האצור בסגולה מאוייה, יותר מהמון בנינים המררים ומסודות לאומיים של חזק, המאמצים כח כל לאום אשר רק על בשרו וחילו הגשמי יחיה. אהבת אלהים התמימה הנשאה, מתעוררת ומתיצבת חיה, בעד גדול, בבשמת האומה, על ידי זכרונותיה מימי קדם, בהיות נר אלהים תמים עמדה. והאידיאליות של זכר נשגב זה, דולה ממעמקים כל רעיון נחמד, וכל משאת נפש כבירה וקדושה, ומצנת לעיני האומה בכללה את ערכה האלהי הגדול, שממלא הוד והדר את כל חדרי לב של כל יחידי בניה.

שנת ה'תתקס"ח

6

ויש לכאור זאת שהמשמעות של האבלות על ביהמ"ק היא אי השלמה עם חורבנו ותשוקה לבנינו, שישראל אינם משלימים לרגע אחד עם זה שביהמ"ק חרב, התמיד הם מעלים את זכרוננו על לבם ומשתוקקים ומצפים מתי יבנה ביהמ"ק, ע"ד מאמר מרן הק' מקוברין ז"ע, שהגרוע ביותר הוא כאשר משלימים עם המצב כמות שהוא, וכך האסון הגדול ביותר הוא כאשר יהודי משלים שאפשר לחיות גם בלי ביהמ"ק. וכמעשה שהיה אצל הרה"ק מאפסא 10 ז"ע שנכנס אליו יהודי תינה לפניו את כל צדוניה, והיה נראה לו שאינו משתתף כ"כ בצערו. ואמר לו הרה"ק מאפסא, ומה עם זה שלא הקריבו היום את קרבן התמיד, על זה אינך דואג כלל. היינו שלו יש דאגה המעיקה עליו יותר מזה. ליהודי אסור להשלים עם חורבן ביהמ"ק, וג"פ ביום מנכש יהודי בתפלה ולירושלים עירך בחמים תשוב ומעורר בלבו תשוקה לבנין ירושלים וביהמ"ק, ובמיוחד בתפלות המוספים של ג' הורגלים שחונם רצוף השתוקקות עילאית לבנין ביהמ"ק כמ' אבינו מלכנו 20 גלה כבוד מלכותך עלינו מזה וכו' מלך רחמן רחם עלינו וכו' שובה אלינו וכו'. וההשתוקקות הזאת היא בבחי' של קרבנות. וכמש"כ מרן ארמו"ר בב"א ז"ע במכתב כי הגעועים לדבר הם יותר גדולים מעצם הדבר. וע"ז הוא ראשית בנין ביהמ"ק אשר 25 נבנה מכת ההשתוקקות שישראל משתוקקים בגלות לבנין ביהמ"ק, שע"ז הם משיכים את בנינו בב"א. כאשר יהודי שרדי בתכלית המרירות על העדר אור

האלקות שהאיר בבית המקדש הוא מלא השתוקקות לזה הר"ו מסייע לבנין ביהמ"ק. ובמיוחד בני השבועות של בין המצרים שבהם מעוררין כלל ישראל ביותר את התשוקה לבנין ביהמ"ק. וע"כ תקופה זו היא בעצם תקופת ההתגולה של בנין ביהמ"ק. ומכלל מצוות חובות הלבבות המוטלות על יהודי מחייב הוא תמיד לחזק בעצמו ולעודד בלבו את הציפיה והצמאון לכיאת המשיח ובנין ביהמ"ק, ובמיוחד ביום זה של קרא עלי מועד. וכל כמה שיהודי מגביר את ההשתוקקות הגעועים שלו הר"ו מקרב את גאולת הכלל ואת גאולת הפרט.

ועפ"ז מבורר מד"א בחז"ל (פתיחה לאסתר ט) שבו ביום שחורבן ביהמ"ק גדול מנחם, וכן איתנו שכל שנה בתשעה באב לאור חצות היום מתחיל להתנוצץ אורו של משיח שלכאן 15 י"ל מה שייך לידתו של משיח ודוקא ליום זה. אלא כיון שכיום זה מעוררים ישראל את התשוקה לגאולה ולבנין ביהמ"ק, וע"י ההשתוקקות הזאת הם מצמיחים את קרן הישועה.

8

תרומה. הכח המחיה את נשמת ישראל, היא העריגה הנפלאה לבנין בית המקדש, ולהחזרת כבודו בתכלית שלמותו האידיאלית המקוה, שרק צפיה זו מרוממת את רוח כל הדורות כולם, לדעת שיש תכלית נשגבו לחייהם והמשכסם ההיסטורי. ובנקודה עליתנה זו גנוז כל עו החיים של קישור האומה לארץ ישראל. וכל המצות התלויות בארץ, באיזה מדה שהן נהגות, וזן שומרות את הלח של טל חיים זה היסודי.

שנת ה'תתקס"ח

בש"ס מגילה (ה): א"ר חנינא רבי נטע נטיעה כפורים וכו' וביקש לעקור תשעה באב ולא הודו לו [מט"ב] אמר לפניו ר' אבא בר זבדא רבי לא כך ה"י מעשה אלא תשעה באב שחל להיות בשבת הוה ודחיגוהו לאחר השבת ואמר רבי האיל ונדחה ידחה ולא הודו לו חכמים:

נראה לפרש הפלוגתא עפ"י מה ששמעתי ביחוד מכ"ק אבי אדמ"ר זצלה"ה בענין הצומות, על פי מה שהגיד הקדוש הרבי מלובלין זצלה"ה בפסוק (נחום א') לא תקום פעמים צרה, כי כל הנסים שנעשו לישראל נעשה רושם באותו זמן, ובכל שנה כשמגיע הזמן הזה מתעורר הנס בצד מה, כענין פסח ושאר המועדים שמתעוררים האורות שהיו אז בשעת הנס, אך הצרות ר"ל לא נשאר מהן רושם בזמן, והוה לא תקום פעמים צרה, שכן הצרה אינו נשאר רושם בזמן לפעם אחרת, עכ"ד. אך לפי זה צריך להבין מהו ענין הצומות שבכל שנה בזמן הזה, וי"ל, דהנה או באותן הצרות נטלו ישראל הפוכי על כל עוונותיהם והצרות היו להם לכפרת עון עד שנעשו נרצים לאביהם שבשמים, וע"כ אמרו ז"ל (יומא נ"ד) כשנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה, אף שבזמן שאין עושין רצונו של מקום הפכו פניהם זה מזה (ב"ב צ"ט). מ"מ אז היו מעורין מחמת שנעשין או רצוין, וריצוי זה נשארה ממנו רשימה לדורות בכל שנה בזמן הזה. אבל ידוע שלכל דבר ולאורות הבאין מן השמים צריכין למטה מעשה שיהי כלי להכיל, וכמו הנשמה שמן העליונים אי אפשר לה להיות למטה בלתי גוף שנשא אותה, ע"כ תקנו ז"ל הצומות שיהיו כלים להכיל את הריצוי האורות, מעין אז שהצרות היו כלים לריצוי. עד כאן דבריו הקדושים ודפח"ח:

לחם זקנים

(ת"ר)

כל דור שאינו נבנה בימיו כאילו נחרב בימיו. קשה להבין שהיו הרבה דורות צדיקי עליין שנאמר שהיה ראוי להיות נחרב בימיהם. ונראה לפרש כי כל ימי הדורות מצטרפין ומתכנסין כל ההארות של עבודת בני ישראל להיות ראוי לגאולה, כי היעלה על הידעת שדור הגאולה יהיו כל כך ראוי בזכותם בלבד לגאולה. רק שזכות כל דור ודור עזר ומביא מעט בנין בית המקדש. והבנין נמשך כל ימי הגלות כמאמר בתנ"ה ירושלם. והוה שכתוב שכל דור שאינו מסייע לבנינו. והוה שכתוב שאינו נבנה בימיו שאין ימיו בכלל הבנין בני"ל. וכל אדם בפרט גם כן צריך לידע שכל מעשיו הם סיוע לבנין בית המקדש. וכפי מה שמקבלין על עצמם על מלכות שמים מסייעין לבנינו כמו שכתוב הכל מסייעין לבנינו של מלך כו':

לחם זקנים

מין הרב זצ"ל היה רגיל לבאר את דברי חז"ל במסכת (תענית ל, ב) "כל המתאבל על ירושלים וזכה תרואה בשמחתה": לסאורה יפלא הדיבר, שאמרו "זוכה תרואה בשמחתה" ולא אמרו: "זוכה תרואה בבנינה", שהרי העיקר הוא בנינה של ירושלים ואילו השמחה טפל לה: אבל — אמר הרב — חכמינו ידעו כי כשיגיעו הימים שנוכה לראות בבנין ירושלים, יראו זאת כלם, כל מי שיחיה באותה תקופה, ובתוכם גם אלה, שלא התאבלו כלל על ירושלים, אולם הרגשת השמחה — זו תהיה נחלתם של אלה שהתאבלו והצטערו בצערן של החורבן, שהתגעגעו וציוו לבנינה של ירושלים.

לחם זקנים

אבל עוד דבר גדול יש בחסד עליין ית"ש, שהרי באמת ביהמ"ק שלמטה מכון נגד בית המקדש שלמעלה, כמ"ש "לעולם זאת על ישראל" וכדו"ח בשלהי מנחות. א"כ צ"ל שלעולם פועלות כל העבודות את חק שלמותן כאילו ביהמ"ק בנוי, אלא כיון שבעוה"ז הוא חרב, אי"א שיושפעו הטובות הנמשכות מזו השלמות לעוה"ז, ונשארות רק למעלה, וכשיבא זמן תשועת ישראל, וישתכלל העולם בביהמ"ק, ויהי ראוי לקבל שלמות עליין, או יופיע השי"ת בהדר גאון כל השלמות הנעשה מכח כל המצות והעבודות כולן, בערך שהן פועלות אם ה"י ביהמ"ק על מכונו. והנה אע"פ שבדברים העליונים השלמות מתוספת, מ"מ אין זה גמר התכלית, כ"א שיושפעו כל אלה למטה, למקום הגורמים זו השלמות. ונמצא שגם מצד הדברים העליונים עצמם, המיוחסים מצד מעלתם לו יתעלה ביותר, ג"כ אי"ז התכלית העיקרית. אבל מצד מצבן של ישראל הרי הדבר רע וזר מאד, שכל אלה הגדולות מוכנות להם, והם נתונים בחרפה ושפלות בעוה"ז.

וכל אלה הענינים נתבארו לך יוסי כמראה הזה. והוא שכשעמד להתפלל, וכחק שלמות קדושתו עלה למעלה גדולה הראויה לו כפי ערך החסידים הראשונים בתפילתם, שמע בת-קול, והשיג עי"ז כמה גדול חסרון השלמות בהנהגה ע"י הגלות, שזו השלמות שהשיג, אינה בערך מה שראוי לו ע"י קדושת המקדש כשהוא בני וקדושת ישראל כשהם במקומם, גם אי"א לו לפעול בשלמותו בעולם. ואמר לו אלי, שלא בשעה זו בלבד אומרת כך, פ"י אין העדר השלמות מורגש רק ע"י אנשי מעלה כמון ועורכך בשעה הרוממה הזאת, כ"א בכל יום ג"פ שהוא כזמני התפילה שנתקנו נגד קרבנות, ניכר מאד

העדר השלמות שבא לעולם ע"י חסרון הקרבנות והעבודה ממש ולא עוד, לאו דוקא חסרון הקרבנות שהם תלוים בעצם בביהמ"ק, אפי' בכל שעה שישאל נכנסים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, ואומרים יה"ש רבא מברך, שעבודות וקילוסים כאלה אינם תלוים בביהמ"ק, מ"מ מחמת חסרון השלמות של בהמ"ק אינם פועלים כלל את פעולתם כענין שראוי לפעול ע"י קדושת המקדש. אבל כ"ז הוא רק שאינו נשפע למטה בהנהגת עוה"ז, מפני שירדה הנהגת עוה"ז עד- שאינה ראויה לקדושה עליונה ושלמות גדולה כזו, אבל בהנהגה נעלמת השלמות מתורבה. וזה סוד שהקב"ה מנענע בראשו כביכול, שהנהגה הנראית לנו הוא הגוף, והעליונה ממנה הנסתרת היא הראש מקום המחשבה, שהוא גנו וסתום מאתנו. ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך. שבחסדו ית' הוא מעלה העבודות כאלו היו נעשות בביהמ"ק, אלא שא"א שירדו למטה, ונשארו כל אלה למעלה עד זמן הישועה שהקב"ה עתיד לאמר "פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל, קרצותי רסיסי לילה", רסיסי השלמות הבאה למעלה, ונשארו שם מכח הגלות שא"א לרדת למטה. ואמר נגד השלמות העליונה, שעכ"ז אי"ז גמר תכליתה, כיון שאין הבנים נהנים עדיין ממנו, מה לו לאב שהגלה את בניו כו', אך נגד הבנים עצמם שהם נתונים בצרה גדולה, ובאוצרם צפונות טובות רמות וגדולות כאלה, אוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם שהוא מלא כל טוב. וכיון שכ"ז הוא נגד חק ההנהגה א"כ ודאי יעבור החולי ויסור הצער, והשולחן המוכן לבנים הם ינחלוהו ויתענגו מטובו.

לחם זקנים